

Sinan YAMAN, **Tuna Kürsüsü Edit Tásnadı Kitabı**. Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2022, 240 sayfa. ISBN: 978-625-408-245-0.

Deniz DEPE*

Macaristan-Türkiye ilişkileri söz konusu olduğunda anılan ilk isimlerden biri olan Türkolog ve çevirmen Edit Tásnadı ile yapılan biyografik söyleşi, 2022'nin Şubat ayında Ötüken Yayınları tarafından *Tuna Kürsüsü Edit Tásnadı Kitabı* adıyla yayımlanmıştır.

Sinan Yaman'ın gerçekleştirdiği söyleşi, "Türkiye dışından bir Türkologla yapılan ilk nehir söyleşi" olma özelliğini taşıyor.

Eser; "Sunuş", "Giriş", "Yaşam Öyküsü", "Bibliyografya", "Albüm" ve "Dizin" dışında yedi bölümden oluşmaktadır. Yaman, "Eserin 7 bölümden oluşması, içinde Macarların da bulunduğu Karpát Havzası'na gelen 7 kavme atıf yapmamızı sağlayan hoş bir tesadüftür" (s. 17) der. Bölümlerin isimleri, kitabın akademik bir dilde olmadığını ilk işaretleri olarak yorumlanabilir: "Macar Tarihinde Editler Bitmez", "Beni Değil Ama Türkçe Öğrenmeyi Bıraktı", "Burası Budapeşte, Yayımımıza Haberlerle Başlıyoruz", "Ve Ankara", "Türk Yazarlarının Parmakları Uluslararası Edebiyat Akımlarının Damarlarında" gibi.

Tuna Kürsüsü'nün "Sunuş" yazısı Ahmet Bican Ercilasun tarafından kaleme alınmıştır. "Türk-Macar Edebi İlişkilerinin Yorulmaz Emekçisi Edit Tásnadı" başlığını taşıyan yazı, öncelikle Türk-Macar ilişkilerinin tarihsel sürecinden bahseder. "Türk-Macar ilişkileri Attila ve Bulgar Türkleriyle sadece bir başlangıç yapmıştır" (s. 9) diyen Ercilasun, daha sonra Macar Türkolojisinin tarihini anlatır ve Vámbéry başta olmak üzere önemli Macar Türkologlarını anar. Ona göre "Edit Tásnadı işte bütün bu ilişkilerin sözcüsü gibidir" (s. 10). Yazısının devamında Edit Hanım'ı ve çalışmalarını överek onu bir "emekçi" ve "dil işçisi" olarak takdim eder.

* Arş. Gör. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Eskişehir/TÜRKİYE. E-posta: depedeniz@gmail.com. ORCID No: 0000-0003-3183-4617.

Türk romanı ve öyküsü, tarihî roman, Türk dünyası edebiyatı, Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve dil-kültür-imge alanlarında çalışmalarını sürdüren yazar Sinan Yaman¹, Budapeşte’de yaşadığı dönem tanıştığı Edit Tásnadi ile bir söyleşi kitabı fikrini başlatan sorunun “Ankara’daki okutmanlık döneminizle ilgili bir söyleşi yapalım mı?” olduğunu söyler (s. 13). Giriş yazısına, o da A. Bican Ercilasun gibi Türk-Macar ilişkilerini anlatarak başlar ve Türkiye dışından Türkologlarla ilgili yapılan çalışmaları bir “vefa” olarak niteler. Nehir söyleşi niteliğinde olan bu çalışmanın, Covid-19 salgın dönemine denk gelmesinden kaynaklanan sıkıntılara değinen yazar; yüz yüze başlayan görüşmelerin telefonla devam ettiğine, en sonunda da parkta “sosyal mesafe” ile tamamlandığına değinir. *Tuna Kürsüsü*’nün birkaç defa Edit Hanım’ın tashihinden geçtiğinin ve Macarca isimlerin hatasız yazılmasına özellikle dikkat edildiğinin de altını çizer. Bu husustaki hassasiyetini, Macarca isimlerin okunuşlarını parantez içinde vererek de gösterir. Yaman’ın çalışması ile ilgili dikkat çektiği bir diğer mesele, dipnotların çokluğudur. “Söyleşi metninde bu kadar çok dipnotun olması ilk başta sizler tarafından yadırganabilir” (s. 15) diyen yazar, bu konuda gelebilecek eleştirileri peşinen cevaplar: “Bu durumun metnin akıcılığını etkileyen olumsuzluktan ziyade, nehir söyleşiyi zenginleştiren özellikler arasında değerlendirilmesi yarar sağlayacaktır” (s. 15). Bu ifadesinden de anlaşıldığı üzere, Yaman’ın asıl niyeti akademik bir çalışma ortaya koymak değil, akıcı ve okunabilir bir yayın hazırlamaktır.

“Edit Tásnadi Kitabı” altbaşlığında da anlaşılabacağı üzere, söyleşinin amacı bir Edit Tásnadi biyografisi -hatta söyleşi olduğu için otobiyografisi de denebilir- ortaya koymaktır. Neden bir biyografi yazmaktansa söyleşiyi tercih ettiğini, Yaman şu cümlelerle açıklar: “Biyografinin bilgi, üslup, bakış açısı gibi konulardaki tekdüzeliğiyle nehir söyleşilerde karşılaşmak pek mümkün değildir. Soru soranın diğer tabirle söyleşi nehrindeki ‘nehirci’nin soruları; bakış açısına, olumlanmak istenen yaşanmışlıklara ve üsluba müdahaledir. Bu zat nehrin yatağına her daim müdahale eder, yer yer suyu bulandırır da. Ne olayın öznesi olan ‘anlatıcı’yı yalnız bırakır ne de kendisinin unutulmasına izin verir” (s. 16). Giriş metninin sonlarına doğru fazla duygusallaşan üslubu ile yazar, okurların “*Tuna Kürsüsü*”ne doğru olan yolculuktan keyif almasını” diler.

“Macar Tarihinde Editler Bitmez” başlıklı birinci bölüm, bir öykü metni gibi başlar. Buluşma günü hikâye edilmiş; duygular, mimikler, jestler tasvir edilmiştir. Bu, okurun metne girişini kolaylaştıracak hoş bir detay olarak değerlendirilebilir. Bu bölümde Edit Hanım’ın doğumu, çocukluğu ve ailesi odağa alınmıştır. Tásnadi’nin sorulara verdiği cevaplar kişisel olmasının yanı sıra tarihsel bir nitelik de taşımaktadır. Hikâye anlatır gibi bir üslupla çocukken içine doğduğu savaşı, Macar tarihi ile birleştirerek anlatması; çalışmayı hem “zevkle okunur” kılmış, hem de okurun Macaristan’ın yakın tarihi hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamıştır. Şüphesiz *Tuna Kürsüsü*’nün en can alıcı özelliği de bu birlikteliktir. Eksik kalan detaylar da Sinan Yaman’ın dipnotlarıyla tamamlanmış, böylece bütünlüklü bir hayat hikâyesi ortaya çıkmıştır.

İkinci bölüm, üniversite hayatına ayrılmıştır. Bölümdeki hocalardan bahsedilir, bazı hatıralar dillendirilir. Eşiyle de bu dönemde tanışmıştır. Türkoloji bölümünde derslerin nasıl işlendiği, okuma alışkanlıkları, bakış açıları gibi sorular; Edit Tásnadi özelinde genel olarak Macar Türkolojisini de aydınlatır. Yaman, bu bölümde Edit Hanım’a onu tanımaya yönelik kişisel sorular da yöneltir. Kendisini nasıl tanımladığı; spor, müzik ve

¹ Bu ifade, yazarın kitaptaki kısa özgeçmişinden alınmıştır.

resim ile olan ilişkisi konuşulur. Bu bölümün sonunda da ellili yıllardaki sıkıntılar dile getirilir ve o dönem Macaristan’da olanlar, Türkiye gazetelerine yansıyan haberlerle desteklenir.

Üçüncü bölüm, radyo yıllarından bahseder. Edit Tásnadi biyografisinin kıymetli bir bölümünü Macar Radyosu’nun Türkçe servisindeki yıllar oluşturur. Türkiye’nin oradan nasıl görüldüğü, seksen darbesine Edit Hanım’ın Türkiye’de denk gelişi gibi anılar, bu bölümün odak noktalarını oluşturur. Dördüncü bölüm, radyonun Türkçe servisinin kapanması sebebiyle, Tásnadi’nin Ankara Üniversitesi Hungaroloji Bölümü’nde okutmanlık yaptığı yıllarla başlar. Burada iki bölüm (Macaristan’daki Türkoloji ve Türkiye’deki Hungaroloji) karşılaştırılır. Daha sonra Ankara izlenimleri, burada edindiği dostlar, Türkiye, Türkler ve Türk akademisi hakkındaki düşünceleri gündeme gelir. Beş yılın ardından buradaki görevi sona eren Edit Hanım, ELTE’de okutman olmak üzere Budapeşte’ye dönecektir.

Beşinci bölüm, salgın sebebiyle karantina dönemine girildiğini ve artık söyleşinin telefonda devam ettiği notuyla başlar. Bu bölümde Edit Tásnadi’nin Çağdaş Türk Edebiyatı hakkında düşünceleri dile getirilir. Çeviri meselesi ile ilgili düşünceleri ve bu hususta yaşadığı sıkıntılar, yayınevlerinde karşılaştığı problemler, Macarların Türk edebiyatına ilgisi, Türk dizileri, sözlük çalışması, rehberlik dönemi ve resmi heyetlerdeki çevirmenlik günleri gibi çok çeşitli konular hakkında konuşulur. Sohbet havası hakimdir ve kronolojik olarak dağınıktır. Altıncı bölüm, Attila József’ten bir epigrafla başlar. Türk-Macar ortak ilişkileri hakkında Edit Hanım’ın fikirleri odak meseledir. Dil ve kültür ortaklığından bahsedilir. Dursun Ayan ile birlikte çevirdiği Arany János’un “Kutlu Geyik Efsanesi”ne de bu sayfalarda yer verilir. Yaman, Atatürk imajı hakkında da sorular yönelterek onun hakkındaki çeviri ve telif kitaplara değinilmesini sağlar.

Son bölüm, “Meslektaşlarının, Dostlarının ve Öğrencilerinin Gözüyle Edit Tásnadi” başlığını taşır. Burada birçok ismin *Tuna Kürsüsü*’ne Edit Hanım için yazdığı kısa yazılara yer verilmiştir. İçindekiler bölümünde tek tek anılmayan isimleri burada sıralayabiliriz: Sevgi Can Yağcı Aksel (Hungarolog), Ender Arat (Eski Budapeşte Büyükelçisi), Dursun Ayan (Sosyolog), Sina Baydur (Emekli büyükelçi), Gábor Fodor (İstanbul Macar Kültür Merkezi Müdürü), Mária Ivanics (Türkolog), Zsuzsa Kakuk (Türkolog), Erika Kertész (Editör), Sabri Koz (Editör, halk bilimci), Viktor Mátis (Macaristan’ın Ankara Büyükelçisi), İrfan Ünver Nasrattinoğlu (Halk bilimci, yazar), Kemal Özer (Şair, yazar), Laura Pál (Çevirmen), István Szabó (Macar-Türk Dostluk Derneği Başkanı), Erika Sólyom (Dilbilimci), Balázs Szöllőssy (Çevirmen, şair), Nail Tan (Halk bilimci, şair), Yalvaç Ural (Yazar), István Vásáry (Türkolog, Macaristan Eski Ankara Büyükelçisi), Muhsine Helimoğlu Yavuz (Halk bilimci).

Çalışmanın bundan sonraki kısmını ekler oluşturmaktadır. “Yaşam Öyküsü” başlığını taşıyan bölümde Edit Tásnadi’nin hayatının kronolojik çizelgesi verilmiştir. Burada tercih edilen başlığın, kronolojiye çok da uygun olmayan bir imgesi olduğunu söylemek gerekir. Ardından gelen “Bibliyografya” bölümü ise tematik bölümlere ayrılmış ve titizlikle hazırlanmıştır. Eserler; hem telif ve çeviri, hem tür, hem de Türkçeden Macarcaya/ Macarcadan Türkçeye olarak tasnif edilmiştir. Sahnelenen tiyatro oyunları, editörlük ve danışmanlık çalışmaları, katıldığı kongre ve sempozyumlar da bu bibliyografyada yer almaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalar için muazzam bir kaynakça niteliği taşıyan yirmi sekiz sayfalık bu bölümde, Edit Tásnadi ile yapılan söyleşilerin olmaması tek eksiklik olarak anılabilir.

Tuna Kürsüsü Edit Tásnadi kitabı, zengin bir fotoğraf albümü ile sona erer. Ailesi, arkadaşları, öğretmenleri yanında yazarlar ve siyasiler de bu karelerde yer alır. Yaman, söyleyişi yaptığı günlerde Edit Hanım'ın evini ve çalışma ortamını da fotoğraflayarak bu albüme eklemiştir. Fotoğraflar sadece albüm bölümünde değil, içerikte de (evraklar, mektuplar, gazeteler ile birlikte) kullanılmıştır.

Türkolog ve çevirmen kimliği ile akademik çevrenin tanıdığı bir ismi, akademik bir içerikle ancak söyleşi formatında ve sohbet üslubuyla (her söyleşi formatının sohbet üslubunda olmadığını hatırlamak gerekir) kaleme alınması, Türkoloji'nin kısıtlı döngüsü için kıymetli bir adımdır. Akademisyenlerin “kendi yazar kendi okur” çemberine hapsolmasının eleştirildiği günümüzde, genelde akademi dışından yazarların kaleme aldığı biyografilerin dikkat çektiğini unutmamak gerekir. Her ne kadar zaman zaman abartıya kaçan duygusal sorular ve detaylarla (Edit Hanım'ın kötü bir hatırayı anlatırken yüzünde oluşan ifadenin tasviri gibi) metnin ciddiyeti zarar görmüş olsa da, *Tuna Kürsüsü*'nün hem Edit Tásnadi için güzel bir seksen yaş armağanı hem de Türkoloji için kıymetli bir eser olduğunu söylemek gerekir.